

**Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка**

**Кафедра археології, спеціальних історичних і
правознавчих дисциплін**

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Археологія раннього залізного віку, українська
Викладачі	Баженов Олександр Львович
Профайл викладачів	https://kaf-asipd.kpnu.edu.ua/?page_id=301
E-mail:	bazhenov.oleksandr@kpnu.edu.ua
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=25463
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін: щопонеділка 13:30 – 14:30.

2. Анотація до курсу

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Археологія раннього залізного віку» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Історія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Археологія – наука, що вивчає історію людства за матеріальними залишками діяльності людей. Зважаючи на те, що історію людства можна умовно розділити на два нерівномірних хронологічних періоди – доісторичний або дописемний, що охоплює кам'яну, мідно-кам'яну на добу бронзи та історичний (писемний або цивілізаційний), який на теренах України починається з кінця бронзової доби і охоплює увесь період раннього залізного віку, останній – ранній залізний вік, залишив по собі низку цікавих, іноді й легендарних свідчень про народи, які тут проживали. Ці свідчення є як писемними так і матеріальними, у вигляді як скупих історичних повідомлень так і залишків розлогіх археологічних пам'яток, розділених за належністю до певних археологічних культур. Ці культури, згідно певних традицій і впливів, можна дуже умовно розділити на гальштатські та латенські (для Західної, Центральної Європи та західних регіонів України), або ж на передскіфські, скіфські та сарматські пам'ятки і окремим напрямком античної археології. Іншими словами, ранній залізний вік – це час кардинальних змін на теренах Європи й України і все це – очима археології!

Отже, шановні студенти Вашій увазі пропонується цікава й захоплююча дисципліна, яка дасть змогу вам поглибити знання з археології раннього залізного віку.

3. Мета та цілі курсу

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів наукового підходу у вивченні старожитностей раннього залізного віку України та Західної і Центральної Європи, ознайомити їх з основними досягненнями сучасної археологічної науки як у теоретичному, так і методичному напрямках, специфічною термінологією. Закласти платформу для подальшого накопичення наукового і практичного досвіду отриманих знань і використання їх у майбутній роботі істориків або археологів.

Також **цілями курсу** є ознайомлення студентів з археологічними культурами, що існували на території України у часи раннього залізного віку, ознайомити їх з історичними реконструкціями подій I тис. до н.е., які складені на базі поєднань історичних повідомлень та археологічних джерел; ознайомити з міграційними процесами та культурними взаємодіями різних народів (або археологічних культур), що мешкали на теренах України у досліджуваний період та ін.; зацікавити студентів вивчати давнє минуле України.

4. Формат курсу

Стандартний (очний, заочний)

5. Результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми підготовки фахівців здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти повинні набути **наступних компетенцій**:

5. Програмні компетентності навчання

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки..	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК 02	Здатність вчитися і бути сучасно навченим.
	ЗК 03	Здатність критично та креативно мислити, виявляти ініціативу і мотивувати людей та рухатися до спільної мети, а також навчатися протягом всього життя.
	ЗК 05	Володіння основами української мови за професійним спрямуванням.
	ЗК 07	Навички використання загальних основ філософії у професійній діяльності.
	ЗК 08	Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод

		людини і громадянина в Україні.
	ЗК 09	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)	СК 03	Здатність до аналізу та синтезу джерел та наукових відомостей з історії України та краєзнавства для використання у практичній професійній діяльності. Володіння основами наукових досліджень у професійній діяльності.
	СК 04	Оперування основними і спеціальними методами викладання історії в закладі середньої освіти; знання та практичні вміння створення, зберігання, обробку, вивчення, передавання тощо за допомогою інформаційних (комп'ютерних) технологій
	СК 06	Здатність до застосування в історичних дослідженнях базових знань з курсу археологія.

6. Програмні результати навчання:

Прогнозовані результати навчання (ПРН)	ПРН 01	Вміти застосувати знання з української мови за професійним спрямуванням на практиці.
	ПРН 10	Застосовувати знання з курсу археологія у професійній діяльності.
	ПРН 21	Демонструвати системні знання та практичні навички з дисциплін передбачених даною освітньо-професійною програмою та навчальним планом.
	ПРН 22	Вміти використовувати у професійній діяльності спеціальну історичну та правознавчу термінологію, користуватися фаховою науковою літературою та джерелами.

7. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу
	денна форма навчання
Освітня програма, спеціальність	Всі спеціальності
Рік навчання/ рік викладання	2024-2025
Семестр вивчення	П'ятий
нормативна/вибіркова	Вибіркова
Кількість кредитів ЄКТС	4 кредитів ЄКТС

Загальний обсяг годин	120 год.
Кількість годин навчальних занять	40 год.
Лекційні заняття	20 год.
Практичні заняття	0 год.
Семінарські заняття	20 год.
Лабораторні заняття	0 год.
Самостійна та індивідуальна робота	80 год.
Форма підсумкового контролю	залік

7. Пререквізити курсу

Вивчення дисципліни «Археологія раннього залізного віку» передбачає базові знання у студентів, які вони отримали вивчаючи наступні дисципліни «Археологію України», «Археологію та методіку польових археологічних досліджень», «Історію України», «Спеціальні історичні дисципліни».

8. Технічне і програмне забезпечення

Вивчення курсу потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення: проектор та ноутбук/персональний комп'ютер для презентацій у форматі MS Power Point, перегляду відеоматеріалів.

9. Політики курсу

Письмові роботи. Передбачається, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (реферат, модульна контрольна робота).

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених планом.

Література.

Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам! Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

10. Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	(ІНДЗ)	Сума
20	50	15	15	100

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за рейтинговою системою зі 100-бальною шкалою та шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F) та національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно; зараховано, не зараховано).

Зі 100 балів, студент впродовж семестру може набрати максимально 100 балів, з яких:

20 – поточне оцінювання

30 – виконання студентами модульної контрольної роботи

10 – виконання студентами самостійної роботи 40 – складення екзамену.

Кінцева оцінка успішності студента формується шляхом додавання балів, що студент отримав за участь в роботі впродовж семестру та балів, який студент отримав на екзамені. Кінцева оцінка набуває вигляду як за національною шкалою, так за 100-бальною шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F). Студент вважається допущеним до підсумкового контролю при умові: обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх семінарських занять, виконання самостійної роботи, що передбачена навчальним планом дисципліни.

Критерії та норми поточного оцінювання знань, умінь і навичок студентів з навчальної дисципліни. Розподіл балів, які отримують студенти:

1-3 бали (початковий рівень). Студент володіє матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними. Слабко усвідомлюється мета навчально-пізнавальної діяльності, даються відповіді лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні».

4-6 балів (середній рівень). Студент володіє початковими знаннями з антропології, знає близько половини навчального матеріалу, здатний його відтворити. Проте слабо орієнтується в поняттях, визначеннях, а самостійне опрацювання навчального матеріалу з історії первісного суспільства викликає певні труднощі.

7-9 балів (достатній рівень). Студент вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить логічні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації. Подається чітке тлумачення понять, категорій з історії первісного суспільства, а самостійне опрацювання матеріалу не викликає труднощів. Виконуються прості творчі завдання з історії первісного суспільства.

10-12 балів (високий рівень). Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності з історії первісного суспільства. Використовується широкий арсенал засобів для

доведення своєї думки. Логічно і творчо викладається матеріал з історії первісного суспільства в усній та письмовій формі.

Базова література до дисципліни:

1. Бандрівський М. Проблема білогрудівки та чорнолісся – реабілітація «культури українського гальштату»? // АДЛУ. 2005. Вип. 8. С. 311-321.
2. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 480 с.
3. Граков Б.Н. Ранний железный век. М.: МГУ, 1977.
3. Дараган М.Н. Начало раннего железного века в Днепровской Правобережной Лесостепи: монография. Київ : КНТ, 2011. 848 с.
4. Іллінська В.А., Тереножкін О.І. Скіфський період // Археологія УРСР. Т.2. Київ 1986.
5. Монгайт А.Л. Археология Западной Европы. Бронзовый и железный века. М.: Наука, 1974. Т.2. 407 с.
6. Ранній залізний вік Східної Європи: збірник статей на пошану Ірини Шрамко / ред.: Сергій Скорий, Станіслав Задніков. Харків – Котельва: ХНУ імені В. Н. Каразіна; ІКЗ «Більськ», 2021. 336 с.
7. Скрипкин А.С. Кочевники Евразии и древние цивилизации: проблемы взаимодействия (актуальные проблемы исторического исследования) [Текст] : учеб. пособие. В 2 ч. Ч. I. Ранний железный век. Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2018. 198 с.
8. Залізник Л.Л. Археологія України: Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 504 с.